

ღარქან ღვლი-ღემეტრამე

შვეიცარიული ღღესასწაულები (პარაღელები ქართულ ღღესასწაულებთან)

შვეიცარიისთვის მშფოთვარე ხანა მაშინ დამთავრდა, როცა 1291 წელს მამაცმა და კეთილსინდისიერმა მამაკაცებმა რიუსტლის მთაზე ორმხრივი თანადგომა და დაცვა შეჰფიცეს ერთმანეთს. ფედერაციის ჩამოყალიბებისათვის გადამწყვეტი ნაბიჯი 1848 წელს გადაიდგა.

შვეიცარიული ღღესასწაულები ცოტათი განსხვავდება გერმანული და ავსტრიული ღღესასწაულებისაგან. ოფიციალური ღღესასწაულებია: 1 იანვარი (ახალი წელი), 2 იანვარი (ბერჰტოლდის დღე), 6 იანვარი (ნაღლისღება), ვნების კვირა, აღდგომა, აღდგომის მეორე დღე, 1 მაისი (შრომის დღე), ამალღება, სამება, სამების ორშაბათი, ქრისტეს სხეულის ღღესასწაული, 15 აგვისტო (მარიამობა), 18 სექტემბერი (მონანიების დღე), 1 ნოემბერი (ყველა წმინდანის ხსოვნის დღე), 8 დეკემბერი (წმინდა მარიამის მუცლადღების დღე), 25 დეკემბერი (შობა), 26 დეკემბერი (წმინდა სტეფანეს ღღესასწაული).

ტიპური შვეიცარიული ეროვნული ღღესასწაული არის 1 აგვისტო, რომელიც მუდმივი კავშირის დაარსებას შეახსენებს შვეიცარიის კონფედერაციის მოქალაქეებს. ამ ეროვნულ ღღესასწაულს უდიდესი მნიშვნელობა აქვს ცენტრალურ შვეიცარიაში. განსხვავებული მნიშვნელობისაა ის ცალკეულ კანტონებში: ციურხის, ბაზელის მხარის, თურგაუსა და ტესინის კანტონებში ის ოფიციალური ღღესასწაულია და დასვენების დღედ არის გამოცხადებული, კანტონი ზოლოტურნი მხოლოდ ნახევარ სამუშაო დღეს აღიარებს, ხოლო დანარჩენი 21 ნახევარკანტონსა თუ კანტონში 1 აგვისტო ჩვეულებრივი სამუშაო დღეა.

შვეიცარიაში ღღესასწაულთა უმრავლესობა წელიწადის დროთა შესაბამისად არის დაწესებული და ისინი რელიგიურ ღღესასწაულებს ეყრდნობა. თუ გამოცდილების მიხედვით ვიმსჯელებთ, რაც ბოროტი სულებისაგან დაცვას, თესვას და მოსავლის აღებას, წლის დროთა ცვლადობას ან ისტორიულ მოვლენებს გულისხმობს, ყველა ამ ღღესასწაულს ღრმად აქვს ფესვები გადგმული სოფლის მოსახლეობაში და იმის შესაძლებლობას იძლევა, რომ მათში სოლიდარობის გრძნობა გააძლიეროს.

ზამთარში ღღესასწაულთა რაოდენობა გაცილებით მეტია, ვიდრე წლის სხვა დროს და ამას თავისი მიზეზიც აქვს: მინდვრის სამუშაოები დასრულებულია და მოსახლეობას მეტი დრო აქვს ზეიმისათვის. მაგალითად, კუსტნახტსა და არტში წმინდა ნიკოლოზის დღეს, 6 დეკემბერს, მთელი ბრწყინვალეობით აღნიშნავენ. წმინდა ნიკოლოზის პატივსაცემად იმართება კლაუსის (თოვლის პაპა) ძებნა. დაბინდებისას მოზეიმენი მთელ მიდამოს მოივლიან შიგნიდან განათებული თავსადგამებით, რომლებიც ეპისკოპოსის მიტრას მოგვაგონებს. იანვარში, ახალი წლის ღამეს, ხმაურიან პროცესიას მართავენ ღამაში თოვლის პაპები. მათი ნიღბების თავსადგამებზე სოფლური ყოფის სცენებია გამოსახული. ამ ღღესასწაულის დროს ურნეშში ღამაში თოვლის პაპები საუცხოოდ დამუშავებულ ნიღბების თავსადგამებს ატარებენ, რომლებზეც გამოსახულ აპენცელის მუსიკოსთა ჯგუფს ალპების იალაღების მწყემსის ტანსაცმელი აცვია,

ორი მომცრო სურათი კი ადგილობრივი ცეკვის ილეთებს ასახავს. დანარჩენ ზეიმს კი, როგორცაა, მაგალითად, ჟენევის ესკალადა, თავისი ისტორიული ფესვები აქვს: შუა დეკემბრის კვირის ბოლოს გამართული ბრწყინვალე ისტორიული პროცესია იმის მოსაგონებლად იმართება, რომ ძალიან დიდი ხნის წინათ (1602 წ.) სავოიარელებმა წარუმატებელი თავდასხმა მოაწყვეს ჟენევაზე. რეინის მიდამოს რიტუალი „ჭის სიმღერა“ მოსახლეობას ახსენებს 1543 წელს ჭირის ჩამოვლას. ამ პროცესს ძალიან შთამბეჭდავად მართავს თორმეტი ე.წ. „სეზასტიანელი ძმა“ შობისა და ახალი წლის ღამეს ქალაქის შვიდ მთავარ ჭასთან სრული დაბნელებისას.

ლუჩენის ხეობის სოფლებში მურისგან გაჭვარტლულები ხმაურით აღიან დიდმარხვის I კვირის დადგომამდე, ხუთშაბათ დღეს. მათ დემონის გამოსახულებიანი ხნის ნიღბები უკეთიათ, განვეულნი არიან თხისა და ცხვრის ბეწვში და ვითომდა ბოროტ სულებს აფრთხობენ.

განსაკუთრებული აღნიშვნის ღირსია ყველიერის, ანუ კარნავალის, ტრადიცია, რომელიც წელიწადის ცივი დროის მე-2 ნახევარში იმართება. ყველიერისათვის დამახასიათებელია მრავალფეროვანი მსვლელობები ნიღბებით.

საინტერესოა შვეიცარიის მრავალ მხარეში ზამთრისა და ბოროტი სულების განდევნისადმი მიძღვნილი „გადაცმის“ (შენიღბვის მიზნით სხვა ტანსაცმლის ჩაცმის) რიტუალის ორიგინალური ფორმები. ისინი განსაკუთრებული სიმრავლით გვხვდება გერმანულენოვან შვეიცარიულ კანტონებში, სადაც სხვადასხვა სახით არის წარმოდგენილი: ლუცერნში როგორც შობის ღამის მსვლელობა, ჰერისაუში - როგორც შარვლების ტყორცნა, ხოლო ცუგში - ეჭვნების ჟღარუნია.

ციურხში თებერვალში გამართულ ყველიერს თავისი მომხიბვლელობა აქვს. დაუტყობელი მუსიკოსები ქუჩებში დადიან და ზიზღის გამოძვვევ სერენადებს მღერიან. კვირა დღეს გამართული დიდი მსვლელობა და ნიღბების საჯარო ბალ-მასკარადები ადასტურებენ, რომ მხიარულებასა და თავაშვებულობას ციურხშიც აქვს თავისი ადგილი მიკუთვნებული. ორიგინალური ნიღბების დემონსტრაცია ხდება კონგრესთა სახლში გამართულ ტრადიციულ ხელოვანთა ნიღბების ბალზე; მაგრამ ყველაზე ცნობილი საკარნავალო ტრადიცია მაინც ბაზელშია შენარჩუნებული. ის დიდმარხვის I კვირის შემდეგ, ორშაბათიდან ოთხშაბათამდე გრძელდება. ამ სამი დღის განმავლობაში კოსტიუმირებული და შენიღბული საკარნავალო დაჯგუფებები ქალაქში დადიან და მათ დაფდაფებისა და სალამურების ხმები მიაცილებს.

გაზაფხულის დადგომა მრავალი ცნობილი დღესასწაულის საბაზია შვეიცარიაში: ზამთრის გაცილების ზეიმი ციურხული გაზაფხულის დღესასწაულია. ის, როგორც წესი, აპრილის მე-3 ორშაბათს აღინიშნება. ამ დროს იმართება შემდეგი ღონისძიებები: მთავარი ატრაქციონი ბავშვებისათვის კვირა დღეს, ისტორიულ კოსტიუმებში გამოწყობილი ძმაბიჭების სეირნობა ქალაქის ცენტრში, ჩალის თოჯინის (ზამთრის სიმბოლო) დაწვა ზუსტად 6 საათზე მთავარ მოედანზე და ძმაბიჭების ღამისეული სტუმრობა ფანრებითა და მუსიკის თანხლებით თავიანთი საზოგადოების ოთახებში.

გრაუბიუნდენში 1 მარტი ზეიმის დღეა. ამ დღეს სკოლის ახალგაზრდობა ზანზალაკების ჟღარუნითა და მათარახების ტკაცუნით აცილებს ზამთარს.

ცნობილი დღესასწაულია ასევე "Achetringele" ქალაქ ლიუპენში, რომლის მოსახლეობა ამ ზეიმზე თეთრებშია ჩაცმული და თავზე ერთგვარი შაქრის შლაპები ადგათ. ისინი ეჭვნების წკარუნით იღებენ პროცესიაში მონაწილეობას. მსგავსი სახის დღესასწაული შვეიცარიაში უამრავია.

სამების შემდეგ 10 დღე გრძელდება ქრისტეს სხეულის დღესასწაული. ამ დღეებში ეწყობა მსვლელობები აპენცელში (ეროვნული სამოსით), ფრიბურში, ზაას-ფიში და ბერომიუნსტერში (მოჭირითეთა მონაწილეობით).

ტრადიციულ ადათ-წესებს შვეიცარიის მრავალ მხარეში ჯერ კიდევ აქვს განსაკუთრებით დიდი მნიშვნელობა და ხშირად წავაწყდებით ლოკალურად ცოცხლად შემორჩენილ ფოლკლორულ რიტუალებს, რაც ტრადიციებისა და სამშობლოს სიყვარულთან კავშირზე მეტყველებს. შვეიცარიის ფარგლებს გარეთაცაა ცნობილი ალპების იალალების მწყემსთა დღესასწაული, რომელსაც მრავალი ერთმანეთისაგან განსხვავებული ნიშანი აქვს.

მრავალი ადათ-წესი არის დაკავშირებული ძროხების საძოვარზე გარეკვასთან. იალაღზე საქონლის გარეკვისას, რომელიც ჩვეულებრივ მაისის დასასრულს ან ივნისის დასაწყისში ხდება, ძროხები მორთულია ყვავილებით ან ბანტებით და შებმული აქვთ მძიმე ეჟენები. ასეთივე მორთული არიან ისინი შემოდგომაზე იალაღიდან გადმორეკვისას. ალპების მთელ მხარეში (განსაკუთრებით გრეიერცერლანდსა და აპენცელში) ალპურ საძოვრებზე ნახირის აყვანას ეროვნულ ტანსაცმელში გამოწყობილი ალპების მწყემსები მიაცილებენ, წინმავლი ძროხა ყვავილებითაა შემკული. ქვემო ვალისში ალპებში წასვლა იმის საბაბია, რომ შეჯიბრი გაიმართოს ძროხების შერკინებაში. გამარჯვებული ძროხა ნახირის წინამძღოლი ხდება. ასეთ სანახაობებს თან ახლავს ხალხური ცეკვები, დროშების ფრიალი, რქისგან დამზადებული მწყემსთა ბუკების კვრა და ძროხების შერკინებები; ზაიგნელეგირში ასეთი კონკურსი დიდი მნიშვნელობის მქონე ცხენების ბაზრობის გამო სახალხო ზეიმად არის ქცეული.

ციურინში „ტბის ღამისეული ზეიმი“, როგორც წესი, ყოველ სამ წელიწადში ერთხელ, ივნისის ბოლოს იმართება. ზეიმის ჩატარების ადგილი ტბის უზარმაზარი ნაპირია. „ტბის ზეიმი“ პარასკევიდან კვირის ჩათვლით მიმდინარეობს და მისი მრავალფეროვანი და მიმზიდველი პროგრამის ზენიტი არის ტბაზე გამართული ფეიერვერკი.

რელიგიური დღესასწაულებიდან უნდა გამოვყოთ ფერადოვანი მსვლელობები ღვთისმშობლის მიძინების დღეს (15 აგვისტო) კათოლიკურ კანტონებში, განსაკუთრებით ვალისში.

შემოდგომაზე დგება შვეიცარიელთათვის საყვარელი ყურძნის კრეფის დღესასწაული, რომელიც კულმინაციას საკარნავალო მსვლელობისას აღწევს. დასავლეთ შვეიცარიის მევენახეობის მხარეებში, ლუგანოსა და ვალისში, ასევე, მრავალ უფრო პატარა ადგილში. სექტემბრის ბოლო კვირა დღეს ან 1 ოქტომბერს აღნიშნავენ რთველის დღესასწაულს. მათგან ყველაზე ცნობილი ნოიენბურგის, მორგესისა და ლუგანოს რთველია.

„მოისრეთა“ (მშვილდოსანთა) დღესასწაული არის სახალხო ზეიმი, რომელიც შვეიცარიის მრავალ მხარეში ყოველწლიურად ეწყობა და სადაც შეჯიბრში გამარჯვებული „სროლის მეფე“ ვლინდება.

ინტერლაკენში (ბერნის ალპები) იმართება მუსიკოსების ზეიმი. ამ ღონისძიებას, რომელიც ცოცხლად შემორჩენილი ადათ-წესია, თან უნდა ახლდეს ხალხური მუსიკა, რომელიც შვეიცარიაში ძალიან მრავალფეროვანია, რისი საფუძველიც სხვადასხვა რეგიონთა მუსიკალური ფოლკლორის მიმართულების კულტურული მემკვიდრეობისგან განპირობებული ძლიერ განსხვავებული სტილია; მაგრამ ხალხური მუსიკა არ არის რაღაც ისტორიული მუსიკა. ამ ღონისძიების დროს ითხზება ახალი მუსიკალური კომპოზიციები და ისინი სრულდება თავისუფალ სტილში თანამედროვე ინსტრუმენტთა კომბინაციის მეშვეობით.

თუკი შვეიცარიულ და ქართულ ადათ-წესებსა და ტრადიციებს შორის პარალელებს გავაულებთ, აღმოვაჩინებთ, რომ მათ შორის დიდი მსგავსებაა. განსაკუთრებული მსგავსებაა შემდეგ დღესასწაულებს შორის: ახალი წელი, აღდგომა,

აღდგომის მეორე დღე, ამალღება, მარიამობა, წმინდანთა მოხსენიების დღე და შობა. რა თქმა უნდა, რელიგიური დღესასწაულების თარიღები ერთმანეთს არ ემთხვევა, მაგალითად, შობა შვეიცარიაში 25 დეკემბერს აღინიშნება, საქართველოში კი 7 იანვარს, ასევე სხვადასხვა რიცხვებშია აღდგომის დღესასწაულიც.

შვეიცარიის სოფლებისა და მთის მოსახლეობის ადამ-წესები და ქართული სოფლების ტრადიციები ძალიან ჰგავს ერთმანეთს: მაგ., შემოდგომაზე შვეიცარიაში მიმდინარე ყურძნის კრეფის ზეიმი და საქართველოში რთველის რიტუალი. კახეთში რთველი ხომ ზეიმი, რომლის დროსაც კახელ გლეხებს უამრავი სტუმარი ჰყავთ, რომლებიც რთველში მონაწილეობენ და მისი დასრულების შემდეგ მასპინძლებთან ერთად იღვინენ. ცოტათი თუ განსხვავდება ერთმანეთისგან შვეიცარიული და ქართული საძოვრებზე საქონლის გარეკვისა და მათი იქიდან ჩამორეკვის რიტუალი.

დამოწმებული ლიტერატურა

გ. ეკერტი, 1979 - გერჰარდ ეკერტი, შვეიცარია, კელნი, 1979.
გერმანულენოვანი ქვეყნების და უნგრეთის ქვეყნისმცოდნეობა, ბუდაპეშტი, 1985.

DAREJAN DVALI-DEMETRADZE

HOLIDAYS IN SWITZERLAND

(PARALLELS TO GEORGIAN HOLIDAYS)

In Switzerland most of the holidays are conditioned with the four seasons of the year and chiefly are of religious origin. The 1st of August, Swiss official National Holiday, is typical Swiss holiday celebrating the foundation of the Swiss Confederacy. The date has the profound importance for the central Switzerland as it reminds the establishment of the confederacy to its citizens.

Folk rites and customs have their roots particularly in the rural areas of Switzerland and they are related to sowing, harvest and historical events. The majority of the holidays serve the reinforcement of the sense of solidarity.

If one looks for the parallels between the Swiss and Georgian holidays one will trace quite a few similarities in the ways of celebrations, particularly of those days as Christmas, New Year, Easter, Ascension, All Saints day; there is also but very little difference between the Swiss and Georgian rituals of seasonal driving away of the cattle to pastures and their returning back to the village.

Likewise, there is much similarity between the Vintage Day celebration patterns in Switzerland and vintage process in Georgia.